RADIO FREE EUROPE
TARGET AREA EVALUATION AND ANALYSIS DEPT.
CZECHOSLOVAK UNIT

P Ř E H L E D Č S. T I S K U

Číslo: 112/VII 12.května 1964

Stát a státní správa

J.Doležal:Květnové povstání 1945 Str.2

Vnitřní a zahraniční politika

Bublina splaskla Str.4
Svaz čs.novinářů ke Stanovisku ÚV KSČ o stavu kulturních časopisů Str.5

Kultura a školství

B.Kvasil:Uplatňovat zásady demokratického centralismu v řízení vysokých škol Str.6

R ů z n é

Tomad Brod:Podpora Sovětům - úder Hitlerovi /Z činnosti čs.vojáků a občanů na Západě Str.9

KVĚTNOVÉ POVSTÁNÍ 1945

Citujeme podčarník Jiřího Doležala

Květnové povstání

Ilegální Rudé právo uveřejnilo ve svém lednovém čísle v roce 1945 rozsáhlý poslední stranického vedení, které stanovilo: »Nesmí se stát, aby náš národ nečinně očekával své osvobození Rudou armádou... je příkazem dne bezodkladně činit přípravy k bojovým akcím a započít s jejich prováděním.« Před stranickou organizací vyvstal konkrétní úkol — připravit se na závěrečné období protifašistického zápasu a počítat s povstáním.

Zaměříme-li v ilegálních tiskovinách z předcházejícího období, setkáváme se zde s podobnými požadavky a se směrnicemi, které měly tento vrcholný akt národně osvobozeneckého boje českého lidu připravit. Sahají již do roku 1941, kdy se objevuje myšlenka generální stávky, jež v podmínkách fašistické okupace země se v případě svého vzniku nemohla neproměnit v ozbrojené střetnutí s nacistickou mocí. Najdeme ji později v různých námětech a pokynech k partyzánskému hnutí.

Na přelomu roku 1944—1945 však již měly úvahy na toto téma zcela jiný charakter. Hitlerovské Německo bylo od sklonku léta 1944 v izolaci a šlo neodvratně vstříc své porážce. Území, kde ještě nacisté vykonávali moc, se od východu i západu stále zužovalo. Rozhodující část spojeneckých sil — Sovětská armáda — postupně osvobozovala československé území. Tato optimistická vojenská situace — blízká naděje na osvobození a ukončení války — vytvářela příznivé vyhlídky na úspěch povstání. K velkým změnám došlo však i v samotném hnutí odporu.

Protinacistický odboj českého lidu se postupně vyrovnával s vlastní nezkušeností. Vyvíjel se v hlubokém nepřátelském týlu — daleko vzdálen od front. Národ byl kromě toho okupací země, uskutečněné bez boje, překvapen a zaskočen. Odboj se proto poměrně daleko více bránil než útočil. Ke změnám dochází na podzim 1944, kdy rytmus a spád událostí začala určovat Slovenské národní povstání. V českých zemích se projevuje především v tom ohledu, že se zde rozvíjí již v trvalé vzestupné křivce partyzánské hnutí, jeden ze základních předpokladů ozbrojeného vystoupení národa proti okupantovi.

Česká odbojová fronta těžce zápasila o organizaci bojových ozbrojených skupin. Hledala a zkoumala, co zde podniknout, jaké organizační opatření přijmout, aby se i u nás stalo partyzánské hnutí skutkem. Veliké úsilí vyvinula především komunistická strana — avšak ani ona nebyla v tomto ohledu v kvalitativně jiné situaci než ostatní odbojové složky. Její přednost byla v tom, že daleko reálnější hodnotila možnosti odboje, vědoma si toho, že taková organizace, jako je domácí armáda, se nedá zorganizovat na pomoci sebelépe připravených velitelských kádrů, ale že je nutno ji postupně budovat. A nejlepší přípravou a cestou k tomu bylo okamžité rozvíjení nejrůznějších druhů a forem odporu.

Partyzánské hnutí, které na prahu květnových dnů soustředilo ve svých řadách asi na 7—8 tisíc příslušníků, tvořilo rozhodující položku domácích ozbrojených sil.

Jestliže bylo obtížné zabezpečit rozvoj partyzánského hnutí, ještě složitější úkoly vyvstaly při zajišťování povstání. Bylo tomu tak nejen proto, že v společenském vědomí byly představy a názory o povstání ve srovnání s Francií, Polskem, nemluvě o sovětské společnosti daleko vzdálenější, ale též proto, že národ žádné ozbrojené akce na domácí půdě ve svých novověkých dějinách neměl. Poslední zkušenosti bylo Slovenské národní povstání, jež působilo především silou svého příkladu.

Soudě podle vzniku a průběhu českého Květnového povstání, byly zde názory dosti smíšené, v nichž se reálné ocenění sil a možností směšovalo s naivitou i tlumy. Přitom v řadách těch, kteří s povstáním proti nacistům počítali, se opět střetávaly revoluční názory s úzce pojatou nacionalistickou akcí, jež měla vést k obnově poměrů předválečných.

V posledních dnech nacistické vlády se českému odboji podařilo vytvořit společný orgán — Českou národní radu — složenou ze zástupců hlavních politických směrů českého života. Nedostatkem tohoto orgánu bylo, že neměl spojení s partyzánskými jednotkami, což mělo některé důsledky v přípravách povstání. Nedostatkem je též to, že IV. ilegální vedení KSČ nemá spojení se zahraničním stranickým centrem. Nepříznivě působil též poslední úder gestapa, který postihl pražskou městskou organizaci ilegální KSČ.

Jak tedy dochází ke vzniku povstání? Když se 5. května 1945 pražský lid začal po volání rozhlasu sbírat a zmocňovat se zbraní, nebylo to první protinacistické vystoupení, jež květnové dny poznaly. Již od 1. května jsme svědky místních pokusů, méně i více úspěšných, které se pokoušejí dosáhnout konečného rozhodnutí. Jako první nastupuje na scénu Přerov, kde se v noci z 30. dubna na 1. května rozšířila zpráva, že Německo kapitulovalo. To stačilo k tomu, aby přerovští občané začali odzbrojovat jednotlivé německé vojáky. Své funkce se ujal národní výbor. Byl učiněn též pokus přenést povstání do okolí — zvláště do Olomouce. Čin přerovských občanů zapůsobil na okolní obce, které povstání podporovaly. Nacistům se však podařilo povstání zlikvidovat. Asi 80 přerovských občanů bylo zatčeno a z nich 21 bylo 2. května na příkaz K. H. Franka v Olomouci popraveno.

Po zprávě, že je Hitler mrtev, došlo 2. května k protinacistickému vystoupení v Nymburku. Železniční dílny zastavily práci. Vzápětí se obyvatelstvo shromažďovalo na ulicích a na náměstí a přistoupilo k odstraňování německých nápisů. Na zákrok jičínského gestapa musely být sice německé nápisy obnoveny, avšak národní výbor zůstal ve své funkci. Po příkladu Nymburka povstaly sousední Poděbrady.

Další den přenesl těžiště událostí do severovýchodních Čech. Svatošaršští hor-

ční 1945

nici zastavili 2. května práci a stávka se 3. května přenesla na další závody. Týž den asi 50 km západněji došlo k místnímu povstání v oblasti Železného Brodu, Semil, Jilemnice a Nové Paky. Na chod událostí zde měly značný vliv partyzánské jednotky utvořené za součinnosti uprchlých sovětských zajatců. Ráno 3. května začalo obyvatelstvo v Železném Brodě strhávat německé nápisy. Jak uvádí vzpomínka, »tím byla uvedena do pohybu lavina, kterou pak nebylo možno žádným způsobem zastavit«. Současně propuklo ozbrojené vystoupení partyzánů a obyvatelstva v obci Chuchelná u Semil. Byla to prvá obec, která začala stavět na silnicích z poražených telegrafních sloupů zátarasy. Partyzáni se z této obce přesunuli do Semil, kde bylo v poledních hodinách rozhodnuto vyhlásit vládu národních výborů, obnovit platnost československých zákonů a odzbrojit okupanty.

4. května zasáhla povstalecká atmosféra ještě širší oblast. Do stávky vstoupilo Kladno. Byla přepadena budova gestapa a strážní, kteří střežili politické vězně v budově kladenské sokolovny. Začaly působit zprávy, které roznášel železniční telegraf. Uvědomoval všechny stanice, aby okamžitě odstranily německé nápisy a obnovily opět češtinu jako služební řeč. Telegramy byly podepsány protektorátním ministrem Kamenickým. Je nabíledni, že je zde přímá souvislost mezi rozhovory, které vedl na sklonku války K. H. Frank s některými členy protektorátní vlády a buržoaznímí představiteli. Výsledek tohoto jednání měl nacistům umožnit dohodu se západními mocnostmi a pokračovat ve válce proti Sovětské armádě.

Jestliže tyto záměry nalezly ohlas u některých českých buržoazních veličin, musel se jakýkoliv pokus o podobný postup setkat u obyvatelstva s prudkým odporem. Tak i reakce na »nevinný« příkaz k odstranění německých nápisů se stávala jedním z posledních podnětů, který rozhodoval o vzniku povstání.

Konečně nadešel 5. květen. Již od ranních hodin se šířily nejrůznější zprávy hovořící především o rychlém postupu americké armády. Nebylo tomu tak jen v západních Čechách, kde podobné údaje se na prvý pohled nejevily zcela nereálné. Pronikaly i do východních oblastí. A do této napjaté atmosféry zaznělo ve 12.33 volání pražského rozhlasu. Slova: »Přijďte ihned bránit rozhlas, esesáci vraždí naše české lidi. Smrt Němcům! Den osvobození nadešel« rozhodla. Příklad Prahy — hlavního města — místa tak těsně spjatého s celou dosavadní historií národa, nemohl nepůsobit. Povstání zasáhlo valnou část dosud okupovaného území. Na Moravě sahalo k zápolí fronty a místy přesahovalo i tzv. protektorátní hranice. Osvobozená města a místa vyrůstala v záplavě německých sil. Vždyť v této době bylo na českém území soustředěno na milión nepřátelských vojáků.

Jakmile došla zpráva o vzniku povstání partyzánským jednotkám, ihned zasahují do jeho průběhu. Vstupují do povstaleckých měst, podílejí se na odzbrojování německých sil a podchycují místní obyvatelstvo. Pokračují nadále v přepadech a ve svých dosavadních formách boje, zároveň však přebírají i funkce, které příslušely pravidelným vojenským jednotkám.

Do povstání významně zasáhli např. partyzáni na Podbrdsku. Zvláště se významnala jednotka »Smrt fašismu«, která vyzvala německého velitele v Příbrami ke složení zbraní, který když narazil na odpor partyzánů, konečně kapituloval. Vyslala část svých sil na pomoc Praze a významně zasáhla již společně se sovětskými jednotkami do závěrečných bojů s hitlerovci — snad vůbec posledními v druhé světové válce — u Milína. Severně od Prahy vedla velké boje s nacisty partyzánská brigáda »Národní mstitel«. Na Českomoravské vysočině příslušelo zvláštní místo jednotce »M. J. Husi«. Do průběhu povstání účinně zasáhli též partyzáni z jednotky »Za Prahu«, působící v jižních Čechách. Bránili města, sváděli poziční boje a pomáhali zajímat nepřátelské síly. To umožňovalo též rychlejší postup Rudé armády.

V povstání se projevila velká iniciativa a semknutost lidu. Osvědčila se jak v důmyslné stavbě různých obranných zařízení — hlavně rychlé, tak i v bojové činnosti. Ostře kontrastovala s kompromisnickým postojem některých právě zřízených vojenských velitelství či postojem některých národních výborů. Dělníci dokázali v krátké době opravit či upravit zbraně. Lidé, kteří právě získali pancéřovou pěst, se s ní stavěli proti nepřátelskému tanku. Na železnicích byly narychlo postaveny improvizované obrněné vlaky. Ti, kteří se ke zbraním nedostali, pomáhali jiným způsobem.

Oněch pět dnů povstání mělo proměnlivý průběh a dramatický spád. Nacisté odsouzení k zániku ještě v poslední chvíli vraždili a mučili. Mstili se na bezbranných lidech. Hroby těchto umučených a zavražděných hovoří o šířce okruhu, které české Květnové povstání zaujalo. Nebylo zdaleka omezeno jen na Prahu. Bylo celonárodním vystoupením. Smělý postup vojsk Rudé armády od Berlína na Prahu byl oním rozhodujícím činitelem, jehož se nacisté obávali a který ovlivnil také jejich jednání v Praze. Povstání českého lidu tak 9. května splývá s příchodem osvobozitelských sovětských vojsk. Československo bylo opět samostatným státem.

České Květnové povstání představuje v československém hnutí odporu po Slovenském národním povstání vyvrcholení jeho zápasu s nacistickým okupantem. Stalo se záležitostí valné části dosud okupovaného území Čech a částečně též Moravy. Nevytvořilo však celistvou povstaleckou oblast. Osvobozená města a obce se prolínaly s místy, která ještě ovládala okupační moc. Mělo proto též vojensky jiný charakter než povstání slovenské.

Boje povstaleckých sil lze charakterizovat jako drobnou válku, v níž měly důležité místo partyzánské jednotky. Stávaly se často jádry, která na sebe napojovala i ostatní povstalecké složky. Výrazně se v něm projevila úloha dělnické třídy, která na sebe přejímala valnou část bojů. Práce komunistické strany nalézala svůj projev právě v tomto ohledu. V tom, co během šesti let bojů vštěpovala do společného vědomí — myšlenku aktivního protifašistického činu. A to bylo to rozhodující, co masy vedlo k povstání a v povstání.

JIŘÍ DOLEŽAL

RUDÉ PRÁVO, 5. května 1964,

Bublina splaskla

Jak jsme již oznámili, pokusila se 1. máje večer v hlavním městě rušit skupina výtržníků veřejný pořádek. Jejich recesistické a chuligánské počínání využily některé západní tiskové agentury k zveřejnění nehorázných lží a výmyslů. »Očití svědkové« líčí »obrovskou« manifestaci pražských vysokoškoláků, jaká prý nemá v Československu obdoby. Agentura Reuter například v té souvislosti píše o 10 000 vysokoškoláků, vídeňský dopisovatel AP je naproti tomu odhadl »jenom« na jeden tisíc. Po srážce s ozbrojenou policií byli prý zatčeni pražští studentští předáci.

Jaká je skutečnost?

Skupina mladých chuligánů se 1. máje odpoledne vydatně posilňovala v restauraci na Nebozízku dvanáctistupňovým pivem a k večeru pak hrubým pokřikováním a hulákáním rušila veřejný pořádek v Petřínských sadech. Později — mezi 21. a 22. hodinou — se pak tyto živly snažily v dolní části Václavského náměstí vyprovokovat incident s příslušníky Veřejné bezpečnosti, kteří nemohli dopustit narušování plynulého provozu městské dopravy. Kolem 22. hodiny se příslušníkům VB za pomoci občanů vracejících se z prvomájových veselic, z kulturních a zábavních podniků podařilo obnovit pořádek. Recesisté a »kovbojíčkové«, kteří se pokoušeli pokazit prvomájový večer a zavádět manýry Divokého západu mezi pokojné občany, pohořeli. Ti nejdivočejší se dočkají spravedlivého potrestání.

Pro rušení veřejného pořádku bylo zadrženo 31 výtržníků. Jsou to většinou mladí lidé ve věku 17—24 let. Patří k nim například i třikrát trestaný recidivista. Pouze jediný ze zadržených je posluchačem vysoké školy.

Pomluvy a výmysly rozšiřované v západním tisku svědčí o neseriózności dopisovatelů agentur. Navíc hrubě urážejí pražské vysokoškoláky. Na tomto faktu nic nemění ani skutečnost, že některé agentury přinesly o den později střízlivé zprávy, v nichž přiznávají, že nešlo o »manifestaci«, ale spíše o chuligánské výtržnosti, a že uvádějí na správnou míru i počet zadržených. Bublina, kterou ve své horlivosti a touze po senzaci nafoukly, rychle splaskla. Jako ostatně už mnohokrát předtím. **(haj)**

RUDÉ PRÁVO, 6.května 1964
str.2

5/112/VII

SVAZ ČS. NOVINÁŘŮ KE STANOVISKU ÚV KSČ

O stavu a poslání kulturních časopisů

PRAHA 5. května (fk) — V úterý se sešel v Praze na mimořádné schůzi ústřední výbor SČSN k projednání stanoviska ÚV KSČ o stavu a poslání kulturních časopisů. Ústřední výbor Svazu čs. novinářů vyjadřuje plný souhlas se stanoviskem a v rezoluci se obrací ke všem svým členům.

Oceňuje uznání, které práci kulturních a uměleckých časopisů vyslovil ÚV KSČ, zvláště pokud jde o jejich oživení po XII. sjezdu strany a po loňském dubnovém zasedání ÚV KSČ. Souhlasí s tím, že tyto časopisy jsou tribunou naší socialistické inteligence, jíž není lhostejno, jak se naše země rozvíjí, jaké máme úspěchy či nezdary, v čem jsou příčiny neúspěchů. Nelze však současně nevidět, že obrodný proces ve vědomí lidí a úsilí důsledně, pozitivně řešit složité současné úkoly je znehodnocováno jednostrannými, nepromyšlenými články, projevy liberalistických tendencí, povrchním přístupem k závažným problémům našeho života, jednostrannou reagencí na chyby kultu a dogmaticko-sektářské přehmaty minulosti. Nelze připouštět subjektivistické nastolování politických otázek, dezorientující diskuse, které chtějí revidovat marxismus a napadají vedoucí úlohu strany. Nelze souhlasit ani s tím, když ve jménu boje proti dogmatismu a kultu je negována celá naše minulost, když se znevažuje poctivá práce nás všech při výstavbě a vítězství socialismu. Při hodnocení všech otázek našeho života je třeba mít vždy na paměti stranická hlediska. Nepřipouštět liberalistické projevy, nebo dokonce liberalismus vydávat za tvůrčí rozvoj marxismu.

Konkrétní kritiku obsaženou ve stanovisku ÚV KSČ je třeba upřímně přijmout, nevybírat si z ní jen to pozitivní, zásluhy kulturního tisku. Současně však není možné odsuzovat kulturní tisk vcelku, protože všeobecné odsouzení této části našeho tisku stranická kritika rozhodně nesledovala. Stanovisko ke kulturním časopisům je dalším konkrétním, pozitivním krokem, který zdůrazňuje náročnost strany na kulturní a umělecký tisk i na všechny ostatní novináře a redakční kolektivy.

Svaz čs. novinářů si uvědomuje odpovědnost za ideovou čistotu publicistiky. V tomto duchu orientuje činnost svazových sekcí a komisí, připravuje celostátní konferenci o úloze informací a další dva zásadní dokumenty — o výchově novinářů a poslání našeho tisku v současné etapě výstavby socialismu. Projednání stanoviska ÚV KSČ ke kulturním a uměleckým časopisům přispělo k další aktivizaci svazových orgánů.

V závěru rezoluce ústřední výbor SČSN zdůrazňuje vysokou společenskou odpovědnost každého novináře a redakčních kolektivů za vítězství politiky strany na všech úsecích našeho života. Jenom cestou dalšího upevňování politické a ideové jednoty pracujících je možno překonat všechny obtíže. Jenom tak je možné dosáhnout náročných cílů, které strana postupně uskutečňuje. Zde je také jediné a správné místo všech novinářů, kteří s bojem strany spojili svůj talent, veškerou práci, celý život.

Během jednání byly projednány a schváleny též některé další otázky týkající se činnosti SČSN.

RUDÉ PRÁVO, 6. května 1964, str. 2

6/112/VII

Prof. inž. dr. BOHUMIL KVASIL,
náměstek ministra školství a kultury:

Uplatňovat zásady demokratického centralismu v řízení vysokých škol

V poslední době se na všech úsecích našeho národního hospodářství diskutují otázky související s vědeckým řízením a účelnou organizací podřízených jednotek. Přitom se prosazuje snaha o zavedení vědeckosti do řízení a odstranění subjektivismu a všech nepříznivých prvků, které se dostaly do našeho systému práce v době kultu osobnosti.

Při řízení vysokých škol se za posledních 10 let zavedly v některých úsecích těžkopádné byrokratické formy práce. Na vysoké školy se vztahovala a stále se ještě vztahují různá opatření, která zavedly tzv. objektivní orgány, jako je ministerstvo financí a Státní plánovací komise, a která se hodí na výrobní jednotky, nikoli na školy, jež mají zcela jiné úkoly a mají mít i svou vlastní plánovací metodiku. Vedle toho i samo ministerstvo školství zkomplikovalo situaci tím, že vydávalo přemíru předpisů a opatření, takže se v nich dnes vyzná jen podrobně zasvěcený pracovník a ještě k tomu s právnickým vzděláním. Nevyzná se v celé spleti předpisů a opatření vysokoškolský pracovník, jehož smysl práce je v něčem jiném než ve studiu složitě formulovaných výnosů.

Rychlý růst počtu vysokoškolských studentů způsobuje, že se ze současných fakult stávají velké vysokoškolské jednotky, které se jen obtížně dají řídit starými metodami. Zatímco dříve průměrná fakulta měla okolo 1000 studentů, dnešní fakulty hlavně na vysokých školách technických namnoze mají nebo budou mít v průměru třikrát tolik studentů na fakultě. Je zřejmé, že takovéto fakulty, event. vysoké školy, které se z takovýchto fakult skládají, musí být řízeny zcela jiným způsobem, má-li být jejich řízení operativní a nebyrokratické.

V naší republice je hospodářský systém založen na centrálním plánování. Tomuto systému centrálního plánování hlavně při návrhu výhledového plánu musí být přizpůsoben řídící systém vysokých škol. Přitom musí být dbáno toho, aby to byl systém jednoduchý, který by nezatěžoval vědeckopedagogické pracovníky a který by nevyžadoval příliš složitý administrativní aparát.

Při navrhování nového systému vysokých škol musí se tedy vycházet

1. ze zásad demokratického centralismu,
2. ze zásad správných proporcí mezi oborovostí a komplexností řízení,
3. ze znalostí a využití vědeckých metod řízení, založených na strojovém zpracování dat, na operačním průzkumu, na sociologickém průzkumu apod.,
4. na větší důvěře v zodpovědnost a poctivost vedoucích pracovníků.

Správným uplatňováním zásad demokratického centralismu odstraníme prvky subjektivismu v řízení. Centrální řízení je účinné a ekonomické řízení. Pokud v něm nebude uplatněn prvek demokracie, může vést takovéto centrální řízení k subjektivním omylům, které mohou mimo jiné vyplynout i z toho, že nebude zaručena pružná zpětná vazba mezi řízeným objektem a řídícím orgánem. Zásady demokracie uplatníme v řídícím systému také tím, že budeme při řízení používat kolektivu pracovníků, kteří jsou sami o sobě členy řídícího objektu. V našem případě při řízení vysokých škol jde tedy o to, aby vědeckopedagogičtí pracovníci, členové kateder, funkcionáři fakult a škol se sami mohli podílet vhodnou formou na řízení a rozhodování. Přitom musí být dbáno toho, aby forma jejich zasahování do řízení nevedla v mnohých případech k anarchii a nebyla časově náročná tak, aby se mohli převážně věnovat svému původnímu poslání, tj. vědecké a pedagogické činnosti.

Velmi důležité při řízení vysokých škol je stanovit správné proporce mezi komplexností a oborovostí řízení. Oborovost řízení je vyžadována plánovaným hospodářstvím jako specifickým systémem socialistického zřízení. Důsledná oborovost může však vést k resortismu v řízení, čímž by se ztrácela potřebná návaznost a koordinace, která je nutná v jistých místech řídícího systému. Není tedy možno provádět řídící systém, založený na čisté oborovosti, nýbrž bude výhodný systém založený na zásadách oborového i komplexního řízení. Důležité přitom je stanovit, ve kterých místech řídícího systému má být zajištěna komplexnost při posuzování a koordinování.

Vědeckost řízení je dosud u nás na poměrně nízké úrovni. Nejde jen o oblast školství, je to možno konstatovat v celé oblasti našeho národního hospodářství. Analýza potřebná k vlastnímu řízení je založena na empirických metodách, které jsou jednak vzhledem k složitosti problému málo účinné a i velmi pomalé, a tedy i málo operativní. Nevyužívají se doposud v plné míře vědecké metody známé z aplikace teorie informací, operačního výzkumu, z teorie zpracování dat apod. Je sice k použití těchto metod potřeba dostatečného počtu příslušných matematických strojů apod. zařízení, avšak na tento poměrně rychle se odstraňující nedostatek není možno se vymlouvat. Nedostatek je v poměrně zaostalé metodice a nízké úrovni pracovníků, kteří se těmito úkoly zabývají. Jestliže bychom uměli využít výsledků, které nám dávají výše uvedené vědní obory, mohli bychom podstatně zjednodušit administrativu. Účinnost nových metod je taková, že místo roztříštěných administrativních jednotek umístěných doposud na jednotlivých fakultách a školách by bylo možno zavést malý počet organizovaných administrativních středisek na několika místech v republice.

Dosavadní řídící a organizační systém je založen na poměrně složité kontrole. Je příliš mnoho kontrolních orgánů, složitá evidence i složité výkaznictví. Jsem přesvědčen, že tento složitý systém je velmi neekonomický a drahý a zdaleka nevyváží případné chyby a nedostatky, ať již jde o hospodářské ztráty či jiné důsledky. Systém, který by byl založen na větší důvěře ve vedoucí pracovníky, tzn. vedoucí kateder, akademické funkcionáře apod. by byl určitě hospodárnější, méně byrokratický a neodváděl by celou řadu pracovníků od poměrně drahé vědeckopedagogické činnosti. Náš vědeckopedagogický pracovník má v mnohých

případech rozhodovat, ať již jde o realizaci výzkumného projektu, konstrukce, expertízy, o poměrně velkých finančních částkách, přitom se mu dává eventuálně plná důvěra, avšak nemůže rozhodnout o maličkostech jako jsou např. odpisy bezcenných zařízení na katedrách, protože se mu v tomto nedůvěřuje. Soudím, že kontrolní systém na vysokých školách by měl být více založen na větší důvěře v pracovníky, o jejichž zařazení na dané pracoviště ve většině případech rozhodují nejvyšší řídící orgány.

Na řízení vysokých škol se podílejí: státní aparát, tj. ministerstvo školství se skupinou vysokých škol, rektoráty škol, děkanáty fakult a vedoucí kateder. Vedle těchto orgánů zasahují do řízení kolektivní orgány, jako jsou orgány Státního výboru pro vysoké školy, vědecké rady škol, vědecké rady fakult a různé pracovní skupiny a komise. Ve vlastní činnosti těchto řídících orgánů je možno rozlišovat dva druhy činnosti, tj. činnost koncepčního charakteru a operativní činnost. Při tomto rozdělení je důležité, který z uvedených druhů činnosti má na jednotlivých řídících orgánech převažovat. Všechny kolektivní orgány by se měly zabývat jen koncepční činností a velmi málo operativou. To znamená, že Státní výbor pro vysoké školy, jeho oborové komise a vědecké rady, by měly vážně jednat o zásadních úkolech koncepčního charakteru. Operativu by měl zajišťovat jen ekonomický odbor skupiny vysokých škol a fakultní aparát. Pedagogický odbor ministerstva školství, odbor pro vědu a rektorátní orgány by se měly převážně zabývat koncepční činností. Některý druh operativní činnosti by mohl být centralizován v jednotlivých velkých vysokoškolských centrech, při využití veškeré moderní techniky. Oborovost řízení by se měla řešit prostřednictvím kolektivních orgánů, tj. prostřednictvím oborových komisí Státního výboru pro vysoké školy a fakultních rad.

Heterogenní kolektivní orgány, jako jsou vědecké rady universit a polytechnik, jsou těžkopádné, podle mého názoru zbytečné, v mnohých případech představují pouhou hlasovací mašinérii. Jednotlivé fakulty universit a polytechnik, z nichž se postupně stávají fakulty s větším počtem studentů, by měly dostat co největší možnou pravomoc a zodpovědnost. Zaměření a postavení rektorátů (hlavně rektorátů polytechnik a universit) by mělo být revidováno. Útvary, kde by se soustředila koordinace, kde by se zajišťovala komplexnost řízení, by měly být útvary ministerstva školství a snad v některých případech útvary rektorátů.

Hlavními kolektivními orgány by měly být vědecké rady fakult (ve stávajícím pojetí) a oborové komise. Jsou to orgány, které sdružují kolektivy odborníků jednoho oboru nebo oborů velmi příbuzných, takže jednání v těchto kolektivních orgánech může být věcné, založené na hluboké odbornosti. V těchto orgánech by mělo být zaručeno vzájemné koordinování a srovnávání problémů daného oboru. Jednou z nejdůležitějších jednotek ve vysokoškolském systému je katedra. Vedoucí katedry by měl mít pravomoc, aby mohl operativně, nebyrokraticky řešit běžné problémy katedry — pedagogické, vědecké i ekonomické.

Jedním z hlavních úkolů skupiny vysokých škol a Státního výboru pro vysoké školy je vypracovat nový návrh řízení vysokých škol. Proto chceme zaměřit osmé číslo časopisu Vysoká škola problémům týkajícím se řízení a organizaci vysokých škol. Chtěl jsem v tomto krátkém příspěvku nadhodit několik námětů do diskuse.

Vysoká škola č. 8, duben 1964, str. 225–227

10. Rize

9/112/VII

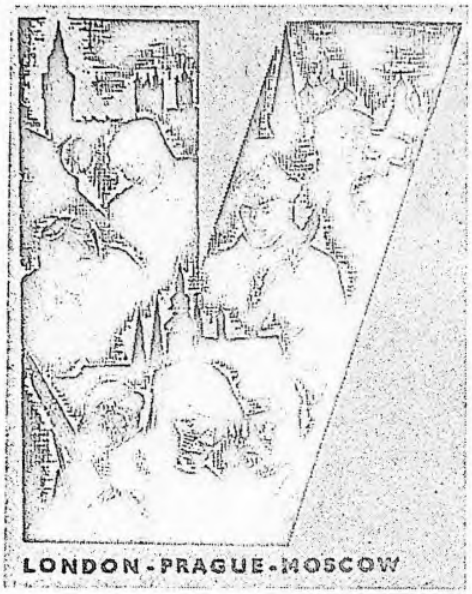

Propagační leták vydaný Svazem čs.-britského přátelství v Anglii 1942

Podpora Sovětům – úder Hitlerovi!

Z činnosti čs. vojáků a občanů na Západě

Toman Brod

Do poloviny roku 1941 nevěděla široká veřejnost v západních zemích příliš mnoho o Sovětském svazu. »Železná opona« vlastně existovala již tehdy a pokud pronikaly na Západ nějaké zprávy o životě v sovětské zemi, byly zkresleny a tendenčně upraveny. K prvnímu významnému poodhrnutí této clony došlo teprve po červnu 1941. Hitlerovské Německo přepadlo Sovětský svaz a Sovětský svaz se stal spojencem západních velmocí v boji proti fašistickému bloku. A byl to cenný spojenec, neboť již od prvních chvil svého ozbrojeného boje nesl hlavní tíhu válečného zápasu na svých bedrech.

Se vstupem Sovětského svazu do druhé světové války se naráz k němu probudily obrovské sympatie lidové veřejnosti. »Nikdy, podle vší pravděpodobnosti, nebylo v historii lidstva tak spontánních a ohromných projevů vděčnosti a sympatií vůči trpícímu národu, jaké se v podzimních a zimních měsících roku 1941—1942 rozhostily ve Velké Británii, v okupovaných zemích západní Evropy a dokonce i ve Spojených státech amerických. Pocity obdivu ještě stoupaly, jak si britský lid uvědomoval příčinu toho, že byl ušetřen dalších těžkých zkoušek masového bombardování — spočívala v tom, že hlavní úderná síla luftwaffe byla nyní nasazena na východě,« napsal tehdy britský historik.[1]

Jeden z tehdejších československých emigrantských časopisů vylíčil náladu Londýňanů těmito slovy: »Po celou řadu let byla šestina světa terra incognita. Nyní, kdy jsme se dík Hitlerovi stali spojenci, projevuje se na všech stranách zájem o tuto obrovskou zemi, jejíž lid se tak hrdinně brání mechanizovaným barbarům. Výkladní skříně londýnských knihkupectví jsou přeplněny literaturou o Sovětském svazu, nové knihy a brožury jdou na dračku. Před několika dny byla otevřena výstava sovětské fotografie (náhodou tam zřízenec, komunista, oslovil paní Churchillovou „soudružko"), dvě divadla hrají Čechova a Katajeva, v rozhlase a v koncertních síních slyšíme stále více ruské hudby a biograf, který předvádí film „Jeden den v Sovětském svazu", se těší veliké návštěvě. Diváci tleskají při každé příležitosti... A v jednom londýnském kostele si dokonce v neděli zahráli na varhany Internacionálu...«[2]

V londýnských předměstích se objevily nápisy »Udeřme nyní ze Západu!«, »Jednejme!«;

[1] A. Rothstein, A History of the USSR, Harmondsworth, Middlesex 1950—1951, s. 339—340.

[2] Čechoslovák, r. III, č. 37, Londýn 12. 9. 1941.

vyskytly se i plakáty s obrazem rudoarmejce a s textem: »Boj Rudé armády je Tvým bojem! Podpora Sovětům — úder Hitlerovi!« V britských továrnách počala prudce stoupat výroba, dělníci napodobovali sovětské stachanovce a snažili se tak prospět společnému válečnému úsilí.[3]

Vlna nadšení, která tehdy zachvátila lid západních zemí, vyústila však brzy v rozladění a zklamání. Bojová účast Sovětského svazu byla živelně spojována s nadějemi na rychlé a vítězné zakončení války. Avšak Sovětský svaz se musel s vypětím všech sil bránit nacistickému přívalu a západní mocnosti zatím nepodnikaly žádné účinné kroky, jimiž by přispěly k zadržení a porážce útočníka. Otázka »druhé fronty« stala se nejaktuálnější otázkou dne. A bohužel nikoli jenom dne, nýbrž i dalších týdnů, měsíců, ba dokonce roků...

☆

V našem článku chceme na několika ukázkách přiblížit čtenáři úsilí československých občanů na Západě, kteří se snažili přispět k uskutečnění tohoto naléhavého požadavku — zajistit všestrannou pomoc a podporu Sovětskému svazu a zároveň upevňovat vzájemné přátelství a spojenectví.

Příslušníci československých ozbrojených sil ve Velké Británii toužili po válečném střetnutí s fašistickým nepřítelem. A jestliže sami nemohli zasáhnout do bojů, pořádali alespoň peněžní sbírky ve prospěch svých raněných druhů v Rudé armádě. Těchto sbírek bylo mnoho a zúčastňovaly se jich i občanské spolky a instituce. Každý přispíval podle svých možností a výsledky předčily očekávání. Tak např. již 27. února 1942 odevzdali českoslovenští zástupci sovětskému velvyslanectví v Londýně 3100 liber sterlingů ve prospěch Sovětského červeného kříže.[4] Akce pokračovaly i v dalších měsících. V jednom ze svých děkovných přípisů napsal sovětský velvyslanec u československé emigrační vlády A. Bogomolov dne 24. června 1942 mj.: »Jsem si jist, že příslušníci Rudé armády přijmou dar československých vojáků jako výraz srdečného přátelství a solidarity, spojující naše národy v boji proti společnému nepříteli.«

Českoslovenští občané — a především jejich pokroková část — se však neomezovali jen na tento způsob pomoci. Českoslovenští komunisté v Anglii musili zároveň vyvinout velké politické úsilí, aby vytvářeli i zde předpoklady a podmínky pro československo-sovětské spojenectví a likvidovali pokusy o narušení vznikajícího svazku.

Představitelé strany např. otevřeně bojovali proti představám československé buržoazní emigrace o vytvoření jakéhosi protisovětského »cordon sanitaire«, jehož základem měla být poválečná konfederace mezi kapitalistickým Československem a Polskem. Poukazovali na skutečnost, že emigrační vláda v Londýně není oprávněnou představitelkou polského lidu a že budoucnost střední a jihovýchodní Evropy může být založena pouze na přátelství a spojenectví osvobozených slovanských národů v těsné spolupráci se Sovětským svazem. Komunisté již v létě 1942 doporučovali, aby československá vláda co nejdříve vyslala zplnomocněnou delegaci do Sovětského svazu a zahájila tam jednání o těchto důležitých otázkách.[5]

Komunisté na půdě čs. Státní rady v Londýně bojovali neúnavně za nejtěsnější přátelství Československa a Sovětského svazu, upevňovali důvěru v nepřemožitelnost jeho armády a vyzvedávali hrdinství sovětského lidu jako příklad pro celý protifašistický svět. Václav Nosek např. tehdy prohlásil: »Dnes už Sovětský svaz není strašákem, jak jej líčil fašismus. Naopak, všechny Hitlerem porobené, ale nezlomené národy a všechno svobodymilovné lidstvo právem vidí v SSSR mocného bojovníka a spojence k znovuzískání svobody, nezávislosti a samostatnosti.«[6]

Rozsáhlá kampaň za vřelé československo-sovětské vztahy, za spravedlivé poválečné uspořádání Evropy byla vedena pokrokovou emigrací v Anglii i v přednáškách, diskusích a na stránkách časopisů. »Skálopevná, jako je důvěra obránců Moskvy a Leningradu, musí být v těchto dnech také naše důvěra, že se podaří navždy zničit nacistickou bestii a na troskách tohoto systému války a vraždy vybudovat šťastný a svobodný život národů Evropy,« psali českoslovenští demokratičtí novináři v Anglii.[7]

Avšak nejdůležitější součást úsilí demokratické veřejnosti, směřující k účinné pomoci So-

[3] B. Lockhart, Přichází zúčtování, Praha 1948, s. 165; Listy přátelům, No 41, Londýn 26. 6. 1941.
[4] Nová Svoboda, Vol. XIX, No 3, London, March 1942.
[5] Archiv Národního shromáždění. Fond Státní rada II, projev A. Hodinové na schůzi 31. 8. 1942.
[6] Tamtéž, projev V. Noska na schůzi 30. 6. 1942.
[7] Young Czechoslovakia, kulturní příloha, listopad 1941.

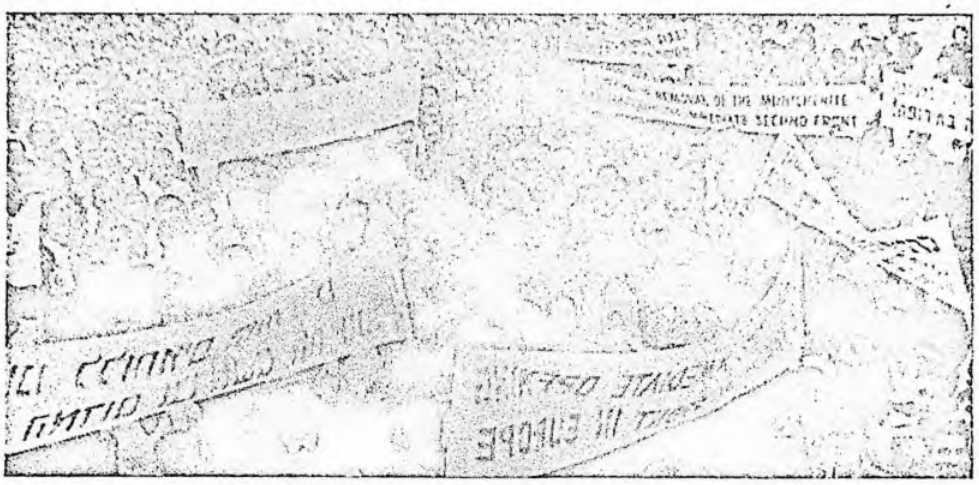

V létě roku 1942 se konala v Jeruzalémě demonstrace za otevření druhé fronty

větskému svazu v boji s fašistickými uchvatiteli a k rychlé a úplné porážce fašistického bloku, tvořila kampaň za druhou frontu. Pokrokové, demokratické a protifašistické organizace na Západě organizovaly masové akce, demonstrace, veřejné projevy, otiskovaly články a výzvy, jež měly přinutit anglo-americké vládnoucí kruhy vytvořit včas druhou frontu v západní Evropě a splnit tak své závazky a sliby dané sovětskému spojenci.

I českoslovenští občané na Západě se zúčastnili této záslužné kampaně. Např. konference »Československého válečného úsilí« svolaná v září 1942 do Manchestru tlumočila toužebné

Mezi jeruzalémskými demonstranty byli i českoslovenští vojáci

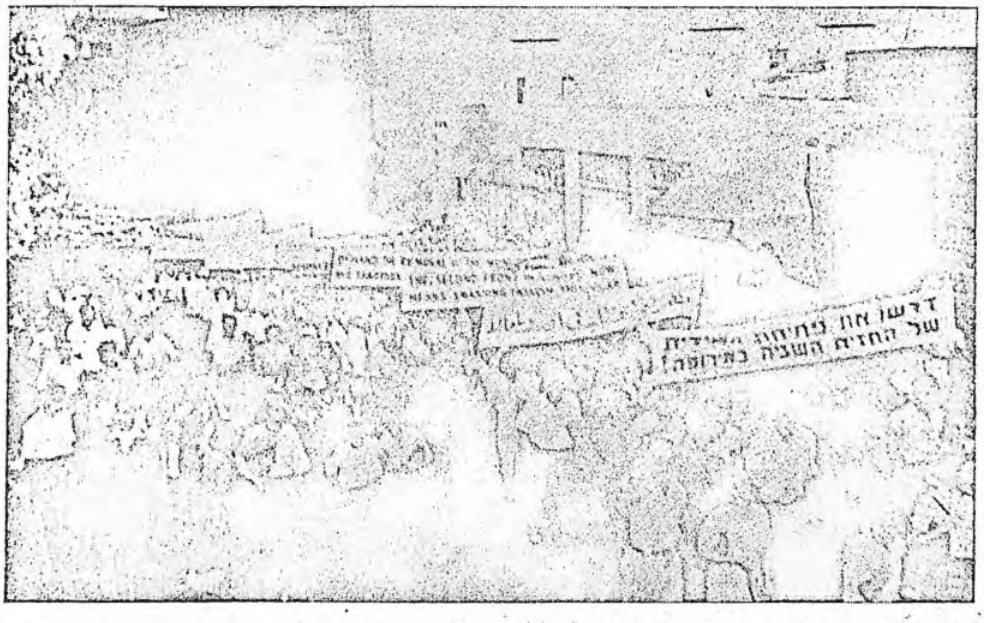

12

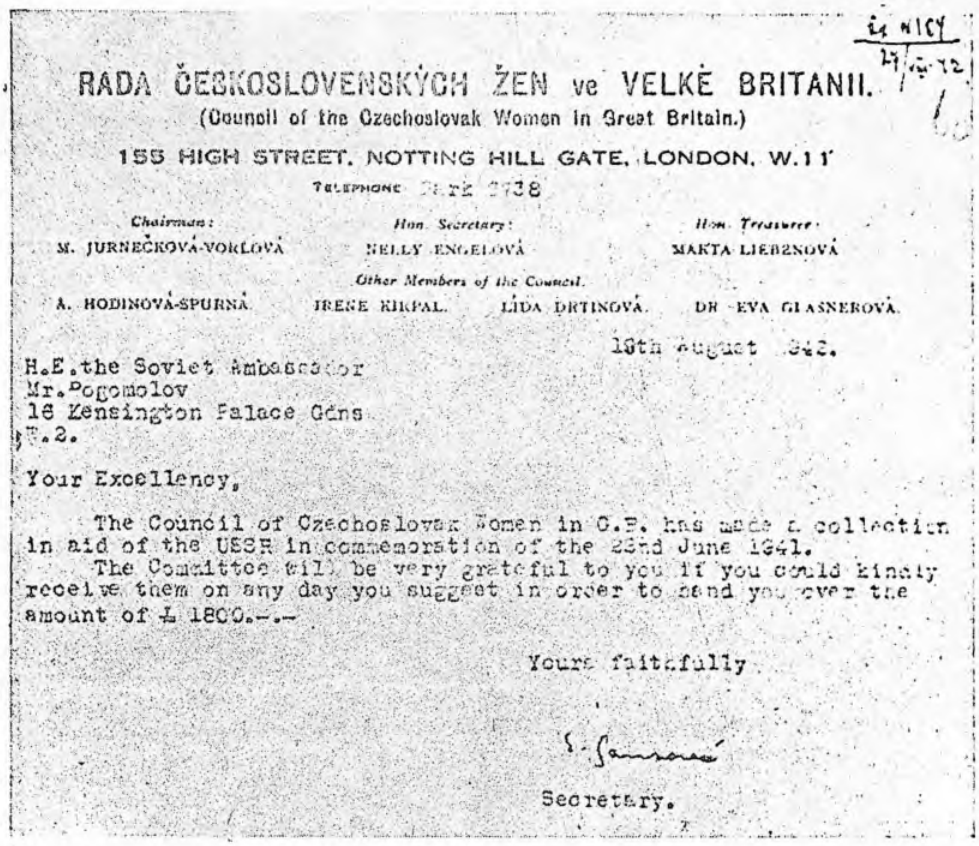

RADA ČESKOSLOVENSKÝCH ŽEN ve VELKÉ BRITANII.
(Council of the Czechoslovak Women in Great Britain.)
155 HIGH STREET, NOTTING HILL GATE, LONDON, W.11
TELEPHONE Park 3738

Chairman: M. JURNEČKOVÁ-VORLOVÁ
Hon. Secretary: NELLY ENGELOVÁ
Hon. Treasurer: MARTA LIEBZNOVÁ
Other Members of the Council.
A. HODINOVÁ-SPURNÁ. IRENE KIRPAL. LÍDA DRTINOVÁ. DR. EVA GLASNEROVÁ.

18th August 1942.

H.E. the Soviet Ambassador
Mr. Pogomolov
16 Kensington Palace Gdns
W.2.

Your Excellency,

The Council of Czechoslovak Women in G.B. has made a collection in aid of the USSR in commemoration of the 23rd June 1941.

The Committee will be very grateful to you if you could kindly receive them on any day you suggest in order to hand you over the amount of £ 1800.-.-

Yours faithfully

[signature]

Secretary.

Sbírky ve prospěch SSSR se zúčastňovala i Rada čs. ženve Velké Británii

přání československých občanů v emigraci: »Nechceme stát stranou heroismu a slávy Rudé armády a velkého počtu odvážných bojovníků doma. Proto žádejte naši československou vládu, aby celá naše síla byla ihned pužita pro otevření druhé fronty!« pravilo se v rezoluci.[8]

Nejpalčivěji pociťovali nucenou nečinnost opět tamní českoslovenští vojáci. Vůle po boji byla u nich spontánní, a proto politická práce a agitace komunistů, volající po brzkém vytvoření fronty, nalézala mezi nimi zvláště sympatický ohlas. Avšak spolu s veškerou demokratickou veřejností museli jen vyčkávat ještě téměř po dva roky. »Stále se nic nedělo. V Anglii stála po zuby vyzbrojená spojenecká armáda a čekala...«, vzpomínali později pamětníci. »Čekala, zatímco Sovětská armáda nesla tíhu velikého zápasu. Naši vojáci spolu o tom mluvili, reptali, nadávali. Druhá fronta se stala denním předmětem hovoru nejen mezi námi, ale vůbec mezi vojáky v Anglii. A nezůstalo u pouhých slov. Naši vojáci... nakonec začali sepisovat žádosti a petice československé vládě do Londýna, v nichž energicky žádali otevření druhé frotnty a zasazení československé brigády do úderného šiku. Je zajímavé, že žádosti, které se psaly ve všech rotách a bateriích, podepisovali všichni vojáci a poddůstojníci, avšak z důstojníků jen málokterý. Ba někteří velitelé dokonce vyhrožovali mužstvu různými sankcemi za „samovolné" posílání žádostí. Hlas lidu však umlčet nedokázali...«[9]

Nejrůznějších konkrétních dokladů bychom

[8] Archív Ústavu dějin KSČ, 1942/149.

[9] O. Hornung, »Jak jsem byl raněn«, rukopis vzpomínky z roku 1957.

nalezli ještě více, avšak k nejzajímavějším patří tentokráte příklad z jiného konce světa — z činnosti našich pokrokových vojáků na Středním východě.

V roce 1942 byla v Palestině rozmístěna jiná československá vojenská jednotka — lehký protiletadlový pluk. I v tomto československém vojsku pracovala dobře organizovaná tajná skupina komunistů a sympatizujících. Představitelé skupiny navázali úzké styky s Komunistickou stranou Palestiny, která tehdy počínala vycházet z ilegality. Rovněž palestinští komunisté pod heslem »Bijte fašisty všude, kde jsou!« uspořádali řadu velkých akcí pro druhou frontu. Jedna z největších lidových manifestací se konala v létě 1942 v Jeruzalémě a účastnili se jí aktivně i českoslovenští pokrokoví vojáci. Demonstranti nesli v průvodu transparenty s nápisy »Odstraňte mnichovany brzdící okamžité otevření druhé fronty!«, »Otevřít druhou frontu v Evropě znamená rozbít ještě letos fašismus!«. V projevech vystoupila řada řečníků z různých spojeneckých jednotek. Jménem příslušníků československých ozbrojených sil promluvil na shromáždění komunista četař Julius Kalfusz, který se vyslovil veřejně pro plnou podporu tohoto spravedlivého požadavku.

Za svou účast na demonstraci bylo několik československých vojáků »disciplinárně« potrestáno,[10] avšak tresty neodradily komunisty od dalších akcí. K propagaci svého stanoviska tentokráte použili letáků, jež vytiskli a začátkem září 1942 rozmnožili mezi vojáky. V letácích se mj. pravilo: »Tři roky trvá válka, tři roky, které stojí lidstvo milióny zabitých a raněných, rozbití mírové práce lidstva. Během těchto tří let naučilo se lidstvo znát fašismus, naučilo se znát krvežíznivý režim. Fašistický režim — to znamená spálené domy, zničené hodnoty, znásilněné ženy, z hladu umírající děti... 22. června 1941 přepadením Sovětského svazu poprvé naráží fašismus na jednotnou sílu, na jednotnou vůli národů Sovětského svazu čelit zlu a ochraňovat sebe, svou socialistickou vlast. Od této chvíle začíná pak intenzívnější sjednocování v jednotnou protifašistickou frontu. Dovršením jednotnosti vůle rozbít fašismus je druhá fronta; tato druhá fronta s ulehčením Sovětskému svazu, který jeden a

[10] Vojenský historický archiv, SV, Čs. vojenská mise, č. k. 11, denní rozkazy.

SPOLEČNOST
PRO KULTURNÍ A HOSPODÁŘSKÉ STYKY S SSSR

SSSR a ČSR za války

Sběrací listina čs. vojáků ve Velké Británii — na pomoc Sovětskému červenému kříži (jde o historické dokumenty nedokonalé k reprodukci)

BRIGÁDNÍ AMBULANCE

VII. ROTA.

SBĚRACÍ LISTINA

Při příležitosti příštího výročí vstupu SSSR do války proti fašistickému Německu přispěl jsem ve prospěch Ruského Červeného Kříže:

čtvrt roku nese největší tíži boje proti fašismu, je zvěstovatelem konce utrpení a strádání milionů, je přiblížením porážky fašismu a tím osvobození všech fašismem porobených národů. Pro náš národ druhá fronta znamená — záchranu existence našeho národa, jeho rozkvětí Tyto tři roky strašlivé války, tyto miliónové ztráty, porobené, systematicky vyvražďované národy, skoro čtyřleté utrpení československého národa, krev jeho bojovníků za svobodu, naše touha po brzkém návratu do vlasti k rodným, volají po rychlém ukončení války, po *otevření druhé fronty v Evropě.* Českoslovenští antifašističtí vojáci na Středním východě.«[11]

Ještě téměř dva roky trvalo, nežli volání bylo vyslyšeno. Když konečně v červnu 1944 otevřeli západní spojenci tak dlouho slibovanou druhou frontu v západní Evropě a porážka nacismu byla neodvratná, nepřestala uvědomovací, politická práce československých komunistů a ostatních pokrokových vojáků v našem západním vojsku. Československý pluk ze Středního východu se zatím spojil s jednotkou ve Velké Británii. Byla vytvořena tanková brigáda, která koncem srpna 1944 byla převezena na francouzskou půdu, aby se zúčastnila bojů na západní frontě. Avšak namísto rychlého zasazení do operací byli vojáci opět nuceni mařit u Falaise čas v zdlouhavém čekání.

Vedení tajné stranické organizace ve vojsku zhodnotilo situaci a vydalo směrnici k rozsáhlé protestní akci. Komunisté i ostatní uvědomělí příslušníci jednotky znovu začali odhalovat svým druhům ve zbrani plány buržoazních činitelů, kteří nyní chtěli »uchránit« československou brigádu na Západě od bojových akcí a ponechat ji v plné síle pro případnou účast v »převratových akcích« ve vlasti. Komunisté objasňovali všem, že v době, kdy Sovětská armáda spolu s 1. československým armádním sborem bojuje v karpatských horách na hranicích Československa, aby přispěla na pomoc Slovenskému národnímu povstání a pomohla osvobodit zemi, nemohou českoslovenští vojáci na Západě stát se zbraní u nohou. Důrazně poukazovali na to, že ti z vedoucích představitelů československé buržoazní emigrace, kteří brzdí snahy o rychlé bojové nasazení Československé samostatné obrněné brigády na západní frontě, nepomáhají společnému vítězství nad fašistickým Německem, nýbrž sní o nepřípustném vměšování do vnitřních záležitostí československého lidu. Členové stranické organizace neustali zdůrazňovat, že československý lid odmítne všechnu nežádoucí intervenci a rozhodne sám, z vlastní svobodné vůle o příštím uspořádání republiky.

Tábor československého vojska u Falaise zachvátilo v polovině září 1944 velké vření. Z podnětu komunistů se nespokojení vojáci hlásili k raportům, přednášeli rozhořčeně své žádosti o urychlení bojového nasazení brigády a sestavovali písemné proklamace s podobným obsahem, adresované velitelství brigády.[12] Stranický výbor brigády se rovněž rozhodl zorganizovat petiční akci přímo presidentu Benešovi do Londýna. V jedné z petic, nesoucí datum 15. září 1944, můžeme mj. číst: »V posledních dnech sledujeme s napětím boj našich na Slovensku i to, že naši bratři po boku Rudé armády jsou připraveni k odplatě za spáchaná zvěrstva. My nechceme nečinně přihlížet, ale též celou naší silou přispět k tomuto historickému boji, který vedou národy světa za svobodu a lidská práva.« Následuje podpis 135 vojínů a poddůstojníků a jednoho důstojníka druhé roty motorizovaného praporu.[13]

Hnutí za odeslání československého vojska ve Francii do boje nabylo tehdy takových rozměrů, že velitel brigády byl donucen hlásit v přípise nadřízeným orgánům 18. září: »Průtah v odsunu na frontu přirozeně nepřispěl k pozvednutí morálky. Prosím znovu, aby ministerstvo národní obrany, vláda i president učinili vše možné, aby doplnění materiálem a přesun na frontu byl proveden co nejdříve.«[14]

Je těžko říci, jakým způsobem ovlivnila akce u Falaise rozhodnutí vyšších vojenských a politických instancí; jisté je, že československá obrněná brigáda byla počátkem října 1944 povolána k obléhání Dunkerque, kde se v přístavní pevnosti uzavřela nacistická posádka.

Během dalších měsíců bojového úkolu u Dunkerque seznamovali se českoslovenští vojáci i s poměry v osvobozené Francii. Byli svědky bídy vydrancovaného francouzského lidu a pomáhali ze svých prostředků zvláště opuštěným dětem. Nedaleko bojového prostoru

[11] Tamtéž, Čs. 200. pl. pluk, č. k. 45, vál. deník 502. praporu, příl. č. 8, leták »3 září«.

[12] Zápis z rozhovoru s bývalými příslušníky Čs.-západních jednotek a členy stranické organizace J. Dostálkem, J. Prosem a O. Valešem z roku 1957.

[13] VHA, nezařazený materiál.

[14] VHA, Západ I/1/1, HV Londýn, korespondence tajná 1944, č. j. 735.

15/112/VII

československé brigády byl zřízen prostor pro zavlečené občany, v němž žilo i několik set sovětských státních příslušníků, kteří uprchli z pracovních, zajateckých nebo koncentračních táborů a pracovali ve francouzském podzemním hnutí až do příchodu spojeneckých armád. Českoslovenští vojáci právě se sovětskými občany udržovali úzké přátelské styky, vzájemně se navštěvovali a pořádali kulturní večírky. Na jednom z nich v uvítacím proslovu prohlásil zástupce čs. brigády: »Chceme vás uvítat tak, jako náš lid doma určitě vítá Rudou armádu.«[15] U příležitosti 27. výročí vzniku Rudé armády pozvali např. příslušníci československé vojenské jednotky své sovětské kamarády k bohatému pohoštění a zároveň je obdarovali četnými dárky; tak jenom naši dělostřelci »sebrali mezi sebou „část splátky na dluh, který máme vůči sovětskému lidu" 11 340 cigaret... a slušnou hromadu jiných potřeb, jako košile, šály, svetry a podobně.«[16]

☆

Uvedli jsme několik příkladů z činnosti československé občanské a vojenské emigrace na Západě v letech druhé světové války. Českoslovenští vojáci i občané vykonali tehdy mnoho na podporu společného válečného úsilí, ve prospěch přátelství sovětského a československého lidu, které se rodilo a utužovalo v krvi protifašistických bojovníků. Zejména činnost komunistů a ostatních pokrokových vlastenců tvoří součást nejlepších politických tradic československého odboje za druhé světové války.

[15] Nové Československo, č. 4/171, Londýn 27. 1. 1945.

[16] Tamtéž a č. 11/178 ze 17. 3. 1945.

SLOVANSKÝ PŘEHLED 71
č 2. dube 64, str. 65-71